

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра міжнародних комунікацій та політичного аналізу

А. М. Шуляк, Т.А. Єлова

**АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ТА РЕГІОНІВ**

*Навчально-методичний комплекс для студентів
підготовки бакалавра
галузь знань 29 Міжнародні відносини
спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії*

Луцьк- 2022

УДК 327 (072)
М 66

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 21 вересня 2022 р.)*

Рецензенти: **Карпчук Н.П.** – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Волинського національного університету імені Лесі Українки;
Ніколаєнко Н.О. – доктор політичних наук, професор кафедри адміністративного та конституційного права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

М 66 **Шуляк А. М., Єлова Т.А.**
Аналіз та прогнозування зовнішньої політики країн та регіонів: навчально-методичний комплекс для студентів підготовки бакалавра галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії / А. М. Шуляк, Т.А. Єлова. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. 25 с.

Видання містить комплекс завдань: тематику лекційного курсу, практичні та самостійні завдання, список рекомендованих джерел, індивідуальне науково-дослідне завдання.

Для студентів галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, освітніх програм «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація та суспільні комунікації», «Регіональна безпека».

УДК 327 (072)

© Шуляк А. М., Єлова Т.А., 2022
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

МЕТА І ЗАВДАННЯ І КУРСУ

Мета - вивчення на основі методологічних положень політичної географії, теорії міжнародних відносин, глобалістики та інших дисциплін, а також загальнотеоретичних підходів зміст специфічних понять і концепцій, які використовує світова геополітична наука у вивченні політичних взаємодій на міжнародній арені, ознайомити студентів із прикладним використанням виробленого геополітикою фундаментального знання про цю сферу громадського життя.

Завдання:

- знати концептуальні основи дослідження сучасної методології політичного аналізу;

- мати системне уявлення про методологію політичного аналізу і політичної аналітики в цілому;

- уміти застосовувати сучасні методологічні знання у теоретичному й прикладному політичному аналізі;

- засвоїти знання системної сутності методології політичної інформаційно-аналітичної діяльності, консультування, політичного прогнозування, експертно-аналітичного супроводження прийняття і реалізації політичних рішень і програм;

- володіти знанням механізму формування теоретико-методологічних засад та імплементації політичної аналітики в державному управлінні та місцевому самоврядуванні України

ПРЕРЕКВІЗИТИ: «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Конфліктологія та теорія переговорів», Міжнародна інформаційна безпека», «Міжнародні відносини і світова політика»

ПОСТРЕКВІЗИТИ: «Зовнішня політика України», «Основи дипломатії і дипломатичної роботи», «Сучасні інформаційні війни»

СТРУКТУРА КУРСУ

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальна к-ть годин	Кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів	Кількість годин				Підсумковий контроль
						Лекції	Практичні заняття	Консультації	Самостійна робота	іспит
денна	3	5	120	4	3	30	42	8	40	

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			Сам. роб
		Лек.	Практ.	Консул.	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи вивчення зовнішньої політики					
Сутність поняття “зовнішня політика” та проблема його наукового дефініціювання	6	2	2		2
Зовнішня політика та дипломатія	6		2	2	2
Внутрішні чинники зовнішньої політики	6		2	2	2
Міжнародна політика та стратифікація	6	2	2		2
Типи поведінки держав на міжнародній арені	6	2	2		2
Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави	6	2	2		2
Разом за змістовим модулем 1	36	8	12	4	12
Змістовий модуль 2. Основи аналізу та прогнозування					
Політичний аналіз та інформаційна аналітика	6	2	2		2
Інформаційне забезпечення політичної аналітики	8	2	2	2	2
Політична ситуація та етапи політичного аналізу.	6	2	2		2
Політичне прогнозування	6	2	2		2
Прогнозування: етапи та методи	6	2	2		2
Разом за змістовим модулем 2	32	10	10	2	10
Змістовий модуль 3. Аналіз та прогнозування: сучасні проблеми зовнішньої політики					
Європейська цивілізація на рубежі тисячоліть: діалектика розвитку та протиріч	6	2	2		2
Загальноєвропейські та субрегіональні організації як інструменти міжнародної політики	8	2	2		4
Особливості сучасних проблем зовнішньої політики	6	2	2		2
Конфлікти в різних регіонах світу	6	2	2		2
Проблеми безпеки і співробітництва у	6	2	2		2

європейській політиці					
Права людини, національних та релігійних меншин у сучасній європейській політиці	6	2	2		2
Питання освіти, науки, культури та охорони навколишнього середовища у сучасній європейській політиці	8		4	2	2
«Недержавна дипломатія» та регіональне співробітництво як ефективні напрямки європейської політики	8		4	2	2
Разом за змістовим модулем 3	54	12	16	2	18
Усього години	120	30	42	8	40

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи вивчення зовнішньої політики

Тема 1. Сутність поняття “зовнішня політика” та проблема його наукового дефініціювання. Поняття політики. Рівні політики. Підходи до сутності поняття “зовнішня політика”. Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики держави. Влада та засоби реалізації влади: а) авторитет; б) насильство. Патріархальне джерело влади. харизматичне джерело. ірраціональний характер існування влади (соціальні революції, путчі, дворцеві перевороти). Раціональний характер влади (демократія, конституція).

Тема 2. Зовнішня політика та дипломатія. Зовнішня політика та дипломатія. Цілі зовнішньої політики: забезпечення національної безпеки держави; збільшення сили держави; зростання престижу та зміцнення міжнародних позицій держави. Функції зовнішньої політики: охоронна, представницько-інформаційна і переговорно-організаторська. Зовнішні функції держави: оборонна, дипломатична і співробітництва. Стани в світовій політиці: 1. Стан мирного співіснування. 2. Стан конфронтації. 3. Стан конфлікту. Дипломатія. Функції дипломатії: інформаційна, переговорна та договірна. Пито розв’язання ситуацій. Класифікаційні схеми Й. Беллєрса, Я. Петрася, Дж. Розенау. Типи зовнішньополітичних відносин. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії, постійні представництва, міжнародні конференції та міжнародні організації. Агресія та її види. Міжнародні військові відносини: партнерські, домінуючі, ворожі. Військове партнерство. Співвідношення понять “світове лідерство” і “світове панування”.

Тема 3. Внутрішні чинники зовнішньої політики. Ідеологічні концепції і доктрини у зовнішній політиці. “Ізоляціонізм”, “Солідаризм”, “Ліберальний інтернаціоналізм”, “Філософія виживання (Дипломатія виживання)”, “Планетаризм”. Формування стратегії і тактики зовнішньої політики.

Тема 4. Міжнародна політика та стратифікація. Поняття “міжнародні відносини”, “міжнародна політика” і “міжнародна спільнота”. Дві концепції або два підходи до розуміння змісту і направленості міжнародних відносин: традиціоналістський та модерністський. Міждержавна взаємодія. Учасник, актор, гравець, партнер, сторони, фактор. Суб'єкт міжнародного права та суб'єкт міжнародних відносин. Державоцентризм, або етатизм. Транснаціоналізм. Недержавні суб'єкти міжнародних відносин. Порівняння державоцентричної і транснаціональної моделей міжнародних відносин.

Тема 5. Типи поведінки держав на міжнародній арені. Моделі класифікації держав: функціональна, поведінкова та ієрархічна. Моделі ієрархії міжнародної системи: модель М.Каплана (наддержави, великі держави, середні держави, малі держави і мікро держави), модель А.Органскі (на чолі з наддержавою, домінуючою у глобальній міжнародній системі, великими державами, середніми державами, малими державами та несаможитливими та залежними територіями), складна ієрархічна модель Д.Лемке (кожна регіональна чи субрегіональна система має власну домінуючу державу. Регіональна чи субрегіональна підсистема підпорядкована глобальній ієрархії сили), модель М.Вайта (розмежування між домінуючими державами, великими державами і малими державами, окремо визначаючи регіональні великі держави та середні держави. Середні держави визначаються ним на основі їх порівняння з великими державами, а сила, яка насамперед враховується – це військова сила), Модель Е.Азроянца («наддержава», «світова держава», «регіональна держава», «розвинута країна», «центр зростання», «геостратегічна країна», «пасіонарна держава»); модель М.Мальського та М.Мацяха (високо розвинуті наддержави, що домінують у міжнародній системі, високо розвинуті регіональні наддержави, середні за розвитком суверенні та незалежні держави, відсталі та несаможитливі держави, залежні території). Сучасна структура міжнародної системи.

Тема 6. Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави. Поняття “національний інтерес”, його складові. об'єктивістський підхід (або школа «національного інтересу»): національний інтерес –сукупність прагматичних прагнень держави як основного суб'єкту міжнародних відносин. Суб'єктивістський підхід: національний інтерес –міждержавні відносини через аналіз поведінки державних діячів (так звана «теорія прийняття рішень»). Поняття «національні» й «державні» інтереси. Державні: інтереси, успадковані від минулого; інтереси, пов'язані з нормами міжнародного права; інтереси, що відповідають загальнолюдським цінностям та ідеалам. Загальнолюдські інтереси. Національні інтереси: стратегічні (довготривалі) й тактичні (тимчасові). Зовнішньополітичні інтереси держави. Способи і форми реалізації національного інтересу. Характеристика національних інтересів держави, визначення їхньої пріоритетності.

Змістовий модуль 2. Аналіз та прогнозування: основи дослідження міжнародного середовища

Тема 7. Політичний аналіз та інформаційна аналітика. Поняття політичного аналізу. Трактування аналітики. Основні види політичного аналізу. Проблеми типології політичного аналізу. Співвідношення понять «політична аналітика», «політичний аналіз», «аналіз політики». Прикладний політичний аналіз. Аналітичний процес та його етапи. Інформаційна аналітика. Пошуковий аналіз. Сутність і специфіка описового й змістовного аналізу. Основні підходи визначення форм політичного аналізу. Критерії систематизації форм політичного аналізу. Ситуаційний аналіз. Специфіка авторської позиції аналітика та реципієнта (замовника). Стратегічний аналіз.

Тема 8. Інформаційне забезпечення політичної аналітики. Поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» (ІАЗ). Модель інформаційно-аналітичного забезпечення політичної системи. Функції ІАЗ. Моніторинг ситуації. Експертно-аналітичне забезпечення. Збір і первинна обробка інформації. Створення системи автоматизованої підтримки. Світова практика інформаційно-аналітичного забезпечення політичної системи. Політичні аналітики. Поняття „експерт”. Зовнішні консультанти Аналітично-консультативні послуги. Інформаційно-аналітична діяльність. Інформаційно-аналітичне дослідження. Поняття експертизи. Основні види експертизи. Рольові функції політичного аналітика і політичного експерта. Аналітико-синтетична обробка документів (АСОД).

Тема 9. Політична ситуація та етапи політичного аналізу. Політична ситуація та проблема. Міжнародна суперечка. Структурними компонентами політичної ситуації: а) умови й обставини політичного життя (об'єктивна ситуація); б) кількісні та якісні характеристики суб'єктівучасників; в) масштаб дії, часовий інтервал, соціальний простір, яке вона охоплює; г) відображення ситуації в суспільній свідомості та психології людей через призму потреб, інтересів, концепцій і програм; д) рівень вирішуваних завдань, ступінь їх впливу на функціонування політичної системи; е) результат. Етапи аналізу політичної ситуації. Однозначний та компромісний вибір. Методи політичного аналізу. Загальнонаукові принципи: історичний, термінологічний, функціональний, системний, когнітивний, моделювання та ін. Загальні принципи політичного аналізу: об'єктивність, повнота, достовірність, обґрунтованість, компетентність, систематизація, конкурентність, поліваріативність, інтеграція з іншими науками. Методологічні засади розмежування теоретико-фундаментального, інструментально-емпіричного та практично-прикладного рівнів політичного аналізу. Сутність поняття „метод” і еволюція методів політичного аналізу сучасного політичного процесу: основні етапи та тенденції їхнього розвитку. Класифікація методів. Метод і методики в політичному аналізі. Співвідношення теорії і метода в політичній науці. Система очних методів експертизи: основні принципи та етапи. Методика заочних групових експертних оцінок: специфіка й основні етапи. Політичний моніторинг. Контент-аналіз. Івент-аналіз. Методи збору даних (опитування, інтерв'ювання).

Тема 10. Політичне прогнозування. Поняття «припущення» і «прогноз». Прогностика. Трактування політичного прогнозування. Предмет політичного

прогнозування: 1. Політичний процес. 2. Трансформацію інститутів. 3. Прийняття політичних рішень. 4. Порядок денний. 5. Політична криза. Ефективне планування. Предмет політичного прогнозування. Принципи і функції політичного прогнозування: альтернативність, системність прогнозування, безперервність, верифікація (перевірюваність) й ін. Види прогнозування: політичне та стратегічне, внутрішньополітичне і зовнішньополітичне, прогнозування пошукові й нормативні.

Тема 11. Прогнозування: етапи та методи. Етапи здійснення прогнозів. Характеристика методів політичного прогнозування (аналогія, мережеве планування, SWOT-аналіз). Групові методи (експертних оцінок, брейнстормінг (мозковий штурм), Дельфі). Сценаріотехніка. Специфічні методи (екстраполяція, моделювання, експеримент). Прогнозне дерево аналітики.

Змістовий модуль 3. Аналіз та прогнозування: сучасні проблеми зовнішньої політики.

Тема 12. Європейська цивілізація на рубежі тисячоліть: діалектика розвитку та протиріч. Роль Європи у розвитку світової цивілізації. Регіоналізація європейського простору в минулому та в сучасних умовах. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі. Проблеми вступу країн Центрально-Східної Європи у НАТО та ЄС.

Тема 13. Загальноєвропейські та субрегіональні організації як інструменти міжнародної політики. Рада Європи та Організація з безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ). НАТО. Західноєвропейський Союз (ЗЄС), Європейський Союз (ЄС). СНД, Центральноєвропейська ініціатива (ЦЄІ). Чорноморська зона економічного співробітництва (ЧЗЄС). Рада Балтійських держав

Тема 14. Особливості сучасних проблем зовнішньої політики. Сучасні тенденції та макроекономічні показники господарського розвитку країн та регіонів Європи. Міжнародно-правова база захисту прав людини, національних та релігійних меншин. Міжнародні організації та угоди з питань науки, освіти, культури. Співробітництво європейських країн щодо гарантування екологічної безпеки.

Тема 15. Конфлікти в різних регіонах світу. Сучасні конфлікти на теренах пострадянських країн. Міжнародні суперечки в Європі. США та Канада у сприянні вирішення міжнародних проблем. Африканський континент у зовнішній політиці світу.

Тема 16. Проблеми безпеки і співробітництва у європейській політиці. Багатоаспектність поняття «міжнародна безпека». Основні напрямки гарантування безпеки у багатополярній і двополярній системі світового розвитку. Міжнародна безпека країн у період постбіполярності.

Тема 17. Права людини, національних та релігійних меншин у сучасній європейській політиці. Міжнародно-правова база захисту прав людини, національних та релігійних і мовних меншин. Роль Ради Європи та ОБСЄ у

захисті прав людини. Права мігрантів у країнах Європи та ЄС. Права жінок, молоді та інших соціальних груп населення.

Тема 18. Питання освіти, науки, культури та охорони навколишнього середовища у сучасній європейській політиці. Міжнародні організації та угоди з питань науки, освіти, культури та охорони навколишнього середовища. Актуальні проблеми охорони навколишнього середовища. Значення та правове регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва. Актуальність змісту освіти для європейського виміру України

Тема 19. «Недержавна дипломатія» та регіональне співробітництво як ефективні напрямки європейської політики. Механізми впливу недержавних організацій на державні структури. Європейська Рада церков та сучасний екуменічний рух. Особливості регіональної політики окремих країн Європи. "Європа регіонів" як явище сучасної міжнародної політики.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сутність поняття “зовнішня політика” та проблема його наукового дефініціювання.

1. Поняття політики. Рівні політики.
2. Підходи до сутності поняття “зовнішня політика”.
3. Співвідношення зовнішньої і внутрішньої політики держави.
4. Влада та засоби реалізації влади.
5. Джерела влади.

Тема 2. Зовнішня політика та дипломатія.

1. Зовнішня політика та дипломатія.
2. Цілі зовнішньої політики
3. Функції зовнішньої політики.
4. Стани в світовій політиці:
5. Класифікаційні схеми Й. Беллєрса, Я. Петрася, Дж. Розенау.
6. Типи зовнішньополітичних відносин.
7. Форми дипломатичної діяльності
8. Міжнародні військові відносини

Тема 3. Внутрішні чинники зовнішньої політики.

1. Ідеологічні концепції і доктрини у зовнішній політиці.
2. “Ізоляціонізм”, “Солідаризм”
3. “Ліберальний інтернаціоналізм”
4. “Філософія виживання (Дипломатія виживання)”
5. “Планетаризм”.
6. Формування стратегії і тактики зовнішньої політики.

Тема 4. Міжнародна політика та стратифікація.

1. Поняття “міжнародні відносини”, “міжнародна політика” і “міжнародна спільнота”.

2. Дві концепції або два підходи до розуміння змісту і направленості міжнародних відносин.

3. Учасник, актор, гравець, партнер, сторони, фактор.

4. Суб'єкт міжнародного права та суб'єкт міжнародних відносин.

5. Недержавні суб'єкти міжнародних відносин.

6. Порівняння державоцентричної і транснаціональної моделей міжнародних відносин.

Тема 5. Типи поведінки держав на міжнародній арені.

1. Моделі класифікації держав: функціональна, поведінкова та ієрархічна.

2. Моделі ієрархії міжнародної системи: модель М.Каплана

3. модель А.Органскі

4. складна ієрархічна модель Д.Лемке

5. модель М.Вайта

6. Модель Е.Азроянца

7. модель М.Мальського та М.Мацяха

8. Сучасна структура міжнародної системи.

Тема 6. Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави.

1. Поняття “національний інтерес”, його складові.

2. Державні інтереси

3. Загальнолюдські інтереси.

4. Національні інтереси.

5. Способи і форми реалізації національного інтересу.

6. Характеристика національних інтересів держави, визначення їхньої пріоритетності.

Тема 7. Політичний аналіз та інформаційна аналітика.

1. Поняття політичного аналізу.

2. Основні види політичного аналізу.

3. Проблеми типології політичного аналізу.

4. Прикладний політичний аналіз.

5. Аналітичний процес та його етапи.

6. Інформаційна аналітика.

7. Сутність і специфіка описового й змістовного аналізу.

8. Основні підходи визначення форм політичного аналізу.

9. Ситуаційний аналіз.

10. Стратегічний аналіз.

Тема 8. Інформаційне забезпечення політичної аналітики.

1. Поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» (ІАЗ).

2. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення політичної системи.
3. Функції ІАЗ.
4. Моніторинг ситуації.
5. Експертно-аналітичне забезпечення. Збір і первинна обробка інформації.
6. Світова практика інформаційно-аналітичного забезпечення політичної системи.

7. Політичні аналітики. Поняття „експерт”. Зовнішні консультанти
8. Аналітично-консультативні послуги.
9. Інформаційно-аналітична діяльність.
10. Аналітико-синтетична обробка документів (АСОД).

Тема 9. Політична ситуація та етапи політичного аналізу.

1. Політична ситуація та проблема.
2. Міжнародна суперечка.
3. Структурними компонентами політичної ситуації
4. Етапи аналізу політичної ситуації.
5. Методи політичного аналізу.
6. Система очних методів експертизи: основні принципи та етапи.
7. Методика заочних групових експертних оцінок: специфіка й основні етапи.
8. Політичний моніторинг.
9. Контент-аналіз. Івент-аналіз. Методи збору даних (опитування, інтерв'ювання).

Тема 10. Політичне прогнозування.

1. Поняття «припущення» і «прогноз». Прогностика.
2. Предмет політичного прогнозування
3. Ефективне планування.
4. Принципи і функції політичного прогнозування: альтернативність, системність прогнозування, безперервність, верифікація (перевірюваність) й ін.
5. Види прогнозування: політичне та стратегічне, внутрішньополітичне і зовнішньополітичне, прогнозування пошукові й нормативні.

Тема 11. Прогнозування: етапи та методи.

1. Етапи здійснення прогнозів.
2. Характеристика методів політичного прогнозування (аналогія, мережеве планування, SWOT-аналіз).
3. Групові методи (експертних оцінок, брейнстормінг (мозковий штурм), Дельфі).
4. Сценаріотехніка.
5. Специфічні методи (екстраполяція, моделювання, експеримент).
6. Прогнозне дерево аналітики.

Тема 12. Європейська цивілізація на рубежі тисячоліть: діалектика розвитку та протиріч.

1. Роль Європи у розвитку світової цивілізації.
2. Регіоналізація європейського простору в минулому та в сучасних умовах.
3. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі.
4. Проблеми вступу країн Центрально-Східної Європи у НАТО та ЄС.

Тема 13. Загальноєвропейські та субрегіональні організації як інструменти міжнародної політики.

1. Рада Європи та Організація з безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ).
2. НАТО.
3. Західноєвропейський Союз (ЗЄС), Європейський Союз (ЄС).
4. СНД, Центральноєвропейська ініціатива (ЦЄІ).
5. Чорноморська зона економічного співробітництва (ЧЗЄС).
6. Рада Балтійських держав

Тема 14. Особливості сучасних проблем зовнішньої політики.

1. Сучасні тенденції та макроекономічні показники господарського розвитку країн та регіонів Європи.
2. Міжнародно-правова база захисту прав людини, національних та релігійних меншин.
3. Міжнародні організації та угоди з питань науки, освіти, культури.
4. Співробітництво європейських країн щодо гарантування екологічної безпеки.

Тема 15. Конфлікти в різних регіонах світу.

1. Сучасні конфлікти на теренах пострадянських країн.
2. Міжнародні суперечки в Європі.
3. США та Канада у сприянні вирішення міжнародних проблем.
4. Африканський континент у зовнішній політиці світу.

Тема 16. Проблеми безпеки і співробітництва у європейській політиці.

1. Багатоаспектність поняття «міжнародна безпека».
2. Основні напрямки гарантування безпеки у багатополлярній і двополярній системі світового розвитку.
3. Міжнародна безпека країн у період постбіполярності.

Тема 17. Права людини, національних та релігійних меншин у сучасній європейській політиці.

1. Міжнародно-правова база захисту прав людини, національних та релігійних і мовних меншин.
2. Роль Ради Європи та ОБСЄ у захисті прав людини.
3. Права мігрантів у країнах Європи та ЄС.
4. Права жінок, молоді та інших соціальних груп населення.

Тема 18. Питання освіти, науки, культури та охорони навколишнього середовища у сучасній європейській політиці.

1. Міжнародні організації та угоди з питань науки, освіти, культури та охорони навколишнього середовища.
2. Актуальні проблеми охорони навколишнього середовища.
3. Значення та правове регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва.
4. Актуальність змісту освіти для європейського виміру України

Тема 19. «Недержавна дипломатія» та регіональне співробітництво як ефективні напрямки європейської політики.

1. Механізми впливу недержавних організацій на державні структури.
2. Європейська Рада церков та сучасний екуменічний рух.
3. Особливості регіональної політики окремих країн Європи.
4. "Європа регіонів" як явище сучасної міжнародної політики.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Назви змістових модулів і тем	год
Сутність поняття "зовнішня політика" та проблема його наукового дефініціювання	2
Зовнішня політика та дипломатія	2
Внутрішні чинники зовнішньої політики	2
Міжнародна політика та стратифікація	2
Типи поведінки держав на міжнародній арені	2
Національний інтерес як основа зовнішньої політики держави	2
Політичний аналіз та інформаційна аналітика	2
Інформаційне забезпечення політичної аналітики	2
Політична ситуація та етапи політичного аналізу.	2
Політичне прогнозування	2
Прогнозування: етапи та методи	2
Європейська цивілізація на рубежі тисячоліть: діалектика розвитку та протиріч	2
Загальноєвропейські та субрегіональні організації як інструменти міжнародної політики	4
Особливості сучасних проблем зовнішньої політики	2
Конфлікти в різних регіонах світу	2
Проблеми безпеки і співробітництва у європейській політиці	2
Права людини, національних та релігійних меншин у сучасній європейській політиці	2
Питання освіти, науки, культури та охорони навколишнього середовища у сучасній європейській політиці	2

«Недержавна дипломатія» та регіональне співробітництво як ефективні напрямки європейської політики	2
Усього години	40

ІНДИВІДУАЛЬНА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Студент на початку навчання обирають країну, за зовнішньою політикою якої стежать протягом навчального семестру та ведуть досьє. Після проходження курсу студенти пишуть аналітичну записку про події в одній з країн, при чому студенти обмінюються досьє. Оцінювання за ведення досьє 10 балів.

Країни для аналізу:

1. США, Канада
2. Росія
3. Країни Латинської Америки
4. Білорусь, Молдова
5. Держави Балтики
6. Польща, Чехія
7. Словаччина, Угорщина
8. Румунія та Болгарія
9. Югославія й Албанія
10. Німеччина, Франція
11. Великобританія та Ірландія
12. Іспанія, Португалія
13. Греція, Італія
14. Туреччина, Іран, Ірак, Афганістан
15. Австрія, Швейцарія та Ліхтенштейн
16. Австралія, Нова Зеландія
17. Скандинавські країни
18. Країни Африканського континенту
19. Бразилія, Венесуела
20. Австралія, Нова Зеландія
21. Єгипет, Туреччина, Алжир, Сирія

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19		
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	30 б (сер.ариф.)	
1МКР						2 МКР					3 МКР			ІНДЗ						загалом
20 балів						20 балів					20 балів			10 балів						100 балів

Дисципліна складається з трьох змістових модулів. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

За відповідь під час семінарського заняття розподіл балів відбувається таким чином: 10-8 відмінно; 7-5 – добре; 4-2 – задовільно; 1-0 – незадовільно.

У змістовому модулі 1 – 6 семінарських занять, оцінка за кожне заняття 10 балів. У змістовому модулі 2 – 5 семінарських занять, оцінка за кожне заняття 10 балів. У змістовому модулі 3 – 8 семінарських занять, оцінка за кожне заняття 10 балів. Загальна сумарна оцінка за поточне оцінювання на семінарських заняттях 30 балів (середньоарифметичне). 10 балів студенти отримують за ІНДЗ.

Модульний контроль передбачає виконання 3 МКР, кожна з яких оцінюється в 20 балів. Перша модульна контрольна (прогностична) виконується на першому занятті: на основі здобутих знань з дисциплін, що викладалися раніше студентам, вони складають прогноз діяльності МЗС України на 4 найближчі місяці. Студенти поділяються на команди. Оформлюють на ватманах та презентують перед групою результати. Друга модульна контрольна (теоретична) робота передбачає перевірку теоретичних знань термінів та понять аналізу та прогнозування зовнішньої політики. Третя модульна контрольна робота (аналітична): студенти пишуть аналітичну записку про події в одній з країн, обмінявшись з іншими студентами досє.

Підсумковий контроль проходить у формі екзамену, за складання якого студент може отримати максимум 60 балів. Студент обов'язково складає екзамен у тому разі, якщо набрав менше 75 балів протягом семестру, або якщо не згідний з балами, які набрав. В такому разі, бали за модульні контрольні роботи анулюються, залишаються бали за поточне оцінювання. Загальна сума балів за курс – 100. Оцінка за освоєння курсу виставляється згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

	Інтегральна	Загальні	Фахові
Компетентності	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин</p>	<p>ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.</p> <p>ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p>	<p>СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.</p> <p>СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</p> <p>СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської</p>

		<p>ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним</p>	<p>служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).</p> <p>СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.</p> <p>СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.</p> <p>СК9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для</p>
--	--	--	---

			розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем. СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.
--	--	--	---

Програмні результати		
	PH01.	Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.
	PH02.	Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.
	PH03.	Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.
	PH04.	Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації

		зовнішньополітичних рішень.
PH06.		Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.
PH08.		Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.
PH11.		Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні звіти. PH16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.
PH13		Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.
PH17.		Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення:

1. International and National Security: Politics, Information, Ecology, Economy: collective monograph/ed. by A. Mytko. Lutsk: MPBP "Hordon", 2018. 320 p.
2. Shuliak A. Info-analytic support for ukrainian-polish cross-border cooperation: a case study of euro-regions Codrul Cosminului. Issue 2, (Vol. 26) / 2020, P. 431-454, DOI: <https://doi.org/10.4316/CC.2020.02.007>.
3. Shuliak A. Pavlikha N., Skorokhod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Security of Sustainable Development in the Post-Pandemic Crisis on the Basis of an Inclusive Circular Econom VIII International Scientific Conference on Determinants of Regional Development Pila, 21-22 October 2021. n. 2, p. 234-245, dec. 2021. <http://pes.pwsz.pila.pl/index.php/proceedings/article/view/198> . DOI: 10.14595/CP/02/014.
4. Shuliak A. Shuliak N. Institutional support for ukrainian-polish cross-border cooperation within the framework of euro-regions "Carpathian" and

"Bug". Środkowoeuropejskie Studia Polityczne [Central European political studies]. Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań, #2, 2021, p.79-98

5. Shuliak A. Using public diplomacy for creating international peace and security on the example of Poland and Sweden. *Torun International Studies*. Vol 1, No 13, 2020, p.165-175. DOI: 10.12775/TIS.2020.012

6. Shuliak A., Konstankevych I., Kynytskyu M. Use of "the other / alien" image in the strategic communications of the Russian Federation during the russian-ukrainian confrontation (2014-2021). *Przegląd Strategiczny*. Wydawnictwo Naukowe WNPiD UAM, Poznań, 2021. Issue 14. P. 195-210. DOI: 10.14746/ps.2021.1.12

7. Митко А.М. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці кадрів для інформаційно-аналітичної та політичної сфер. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 65(3). с. 291-303. DOI: 10.33407/itlt.v65i3.2004

8. Митко А.М. Пропаганда й маніпуляції в інформаційній сфері. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. № 1 (374). С.59-64.

9. Новітня політична лексика (неологізми, okazionalizmi та інші новотвори) / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: «Новий Світ–2000», 2020. 492 с.

10. Політологія: сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний слов-ник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації. 3-тє видання, виправлене і доповнене укладач В. М. Піча, наук. редакція Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ –2000, 2020. 516 с.

11. Шуляк А.М. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах : навч. посіб. / Антоніна Миколаївна Шуляк; 2-е вид., перероб. і доп. Луцьк: Вежа-друк, 2020. 274 с. Затверджено вченої радою СНУ ім. Лесі Українки від 28.11.2019 р.

12. Шуляк А.М. Польсько-українське прикордоння: співробітництво, інститути, проекти, програми. Кейс для євро регіонів «Карпати» та «Буг». Становлення та розвиток співробітництва України з країнами Вишеградської групи: колективна монографія / за ред. І. І. Іваненка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 252 с. С.186-219

13. Шуляк А.М. Тенденції міграційних процесів як чинника підвищення конфліктогенності. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. №1(9). С. 333-344 DOI 10.29038/2524-2679-2021-01-333-344

Основні джерела:

1. Актуальні проблеми сучасної політичної аналітики: Навч.-метод. комплекс для студентів. галузі знань 0302 «Міжнародні відносини». Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2012. 36 с.

2. Андрусів В.В. Прогноз в політиці: розуміння, предмет, методологія здійснення. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування: Збірник

матеріалів / За ред. М.М.Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006. 34 с.

3. Бакуменко В. Аналітичне забезпечення формування державно-управлінських рішень. Вісн. Української академії державного управління. 2000. № 4. С.350-358.

4. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика: монографія. К., 2000.

5. Бережной О. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень. Актуальні проблеми економіки. 2004. №9(39). С. 25-29.

6. Бестужев-Лада И. В. Методики долгосрочного утверждающего анализа в технологическом прогнозировании. Социологические исследования. 2000. № 1.

7. Бешелев С.Д. Экспертные оценки / С.Д.Бешелев, Ф.Г. Гурвич. – М.,1978.

8. Валецький О.Л., Ребкало В.А. Теорія і практика політичного аналізу. К., 2003.

9. Ващенко К. Основні форми і принципи дослідження політичного аналізу й прогнозу. Політичний менеджмент. 2007. № 1. с. 165-172.
<http://dspace.nbu.gov.ua:8080/dspace/bitstream/handle/123456789/8779/16-ashenko.pdf?sequence=1>

10. Веймер Д., Вайнінг Е. Аналіз політики: концепції і практика. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2000.

11. Гаджиев К.С. Опыт введения в политологию. Политические исследования. 1992. №1-2.

12. Горбатенко В. Принципи, методи і основні етапи політичного прогнозування. Людина і політика. 2003. № 5. –С. 46-55.

13. Дегтярев А. А. Политический анализ как прикладная дисциплина: предметное поле и направления развития. Полис. 2004. № 1.

14. Диксон П. Фабрики мысли. М.: ООО «Изд_во АСТ», 2004.

15. Кальниш Ю. Г. Суб'єкти політичної аналітики в державному управлінні. : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/dutp/2005-1/txts/Kalnish.htm>.

16. Кальниш Ю.Г. Політична аналітика в державному управлінні: теоретико-методологічні засади: Монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2006.

17. Коваленко А. Політичний аналіз і прогнозування. К.: Науковий світ, 2002.

18. Косолапов Н.А. Политика, экспертиза, общество: узлы взаимозависимости. ProetContra. Т.8. №2. 2003.

19. Лясота Л. І. Проблеми інституціоналізації прикладного політичного аналізу та прогнозування у сучасному українському суспільстві. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування: Збірник матеріалів / За ред. М.М.Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006.

20. Мангейм Дж. Политология. Методы исследования / Дж.Мангейм., Р. Рич; предисл. А. К. Соколова. М.: Издательство «Весь Мир», 1997.

21. Матеріали Всеукраїнської конференції «Українські мозкові центри та Уряд: ініціатива — діалог — співпраця». : <http://www.intellect.org.ua/materials/300600conf/3/>.

22. Мунтян М. А. Политическое прогнозирование. <http://viperson.ru/wind.php?ID=380160>.
23. Пал Л. Аналіз державної політики. К.: Основи, 1999.
24. Пархоменко О. В. Інформаційна аналітика як складова управління сферою НТД. Наук.-техн. інформація. 2004. № 2. С. 27-30.
25. Піча В.М., Хома Н.М. Політологія. Навч. посібник. К.: „Каравела”, Львів. «Новий світ». 2000. 344 с.
26. Політична аналітика та прогнозування: Підручник. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 228 с.
27. Політична аналітика: Навч. посібн. для студ.вищ.навч.закл. за спец. 8.18010015 Консолідована інформація. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т Лесі Українки, 2015. 220 с.(Рекомендовано МОНУкраїни лист №1/11-19291 від 08.12.2014 р.)
28. Польовий М. А. Політичні процеси : теорія і практика моделювання: монографія. Одеса : Фенікс, 2011.
29. Почепцов Г.Г. Стратегический анализ для политики, бизнеса и военного дела. К., 2004.
30. Приходько В.А. Типологія політичного аналізу. Вісник КНУ ім. Т.Г. Шевченка Філософія. Політологія. Вип. 54-55. 2007. С. 128-129.
31. Ребкало В.А., Валевський О.Л., Ю.Г. Кальниш Політична аналітика та прогнозування: навч. посіб. К.: Вид-во УАДУ, 2002.
32. Резолюція конференції «мозкових центрів» України «Влада та громадськість: співпраця у прийнятті рішень», (14-15 травня 2001 р., м. Київ).
33. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів: Тріада Плюс, 2004.
34. Рубанов В. Політичний аналіз і аналіз політики: загальне й особливе. Політичний менеджмент. 2009. №6. с. 36-47.
35. Сало І. С. Сценаріотехніка в прогнозуванні. Теорія і практика політичного аналізу і прогнозування: Збірник матеріалів / За ред. М. М. Розумного. К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2006.
36. Сілкова Г. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності. Вісн. Кн. палати. 1999. №3. –С. 15-16.
37. Сморгунова В.Ю. Феномен политического знания. Разд. 1. СПб. Образование. 1996. 432 с.
38. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність у державному управлінні: технологічний аспект. Актуальні проблеми державного управління. Вип. 3 (3). Д. : ДФ УАДУ, 2000. С. 27-48.
39. Телешун С. О., Баронін А. С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2001.
40. Теремко В. В. Сутнісні характеристики прикладного політичного аналізу. : http://www.nbu.gov.ua/portal/socgum/Vdakk/2010_1/39.pdf.
41. Тертичка В. Державна політика: Аналіз та здійснення в Україні. К.: Вид-во «Основа», 2002.

42. Філіпова Л. Я., Захарова І. В. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів. Вісник ХДАК. – Вип. 28. – 2009. : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhdak/2009_28/V28-2-01.pdf
43. Челлен Р.О. политической науке, ее соотношении с другими отраслями знания и об изучении политического пространства. Полис. 2005. №2. С. 115-126.
44. Черниш О. Методологія і технологія сучасного політологічного дослідження: Навч. посіб. Одеса: Астропринт, 2003.
45. Шабров О.Ф. Системный подход и компьютерное моделирование в политологическом исследовании. Общественные науки и современность. №2. 1996.
46. Шевченко В.М. Опитування громадської думки з політичних питань: можливості та обмеження: Збірник наукових праць. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Х.: Видавн. центр Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, 2002. С.200-203.
47. Шпиго П. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики: Конспект лекцій. К.: КиМУ, 2004.
48. Dexter L. A. Elite and Specialized Interviewing. Evanston: Northwestern Univ. Press, 1970.
49. Gorden R. L. Interviewing. Homewood: The Dorsey Press, 1975.
50. Hogwood B. Policy Analysis for the Real World. Oxford, 1984.
51. Pal L Public Policy Analysis: An Introduction. Scarborough, 1992.
52. Palton C. Basic Methods of Policy Analysis and Planning. Englewood Cliffs, 1986
53. Quade E. Analysis for Public Decisions. Elsevier, 1976.
54. Rich J. Interviewing Children. N.Y.: Jason Aronson, 1977.
55. Schuman H. Questions About Attitude Survey Questions. Sociological Methodology. San Francisco: Jossey Bass, 1974.
56. Sheplse K.A. Analyzing Politics. N.Y., 1997.
57. Weimer D. Policy Analysis: Concepts and Practice. Englewood Cliffs, 1992.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Структура курсу	3
Структура залікового кредиту курсу	4
Інформаційний обсяг навчальної дисципліни	5
Тематика семінарських занять	9
Завдання для самостійного опрацювання	13
Індивідуальна науково-дослідна робота студентів	14
Розподіл балів та критерії оцінювання	14
Результати навчання	16
Рекомендована література	19

Навчально-методичне видання

Антоніна Шуляк, Тетяна Єлова

**АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ТА РЕГІОНІВ**

*Навчально-методичний комплекс для студентів
підготовки бакалавра галузь знань 29 Міжнародні відносини
спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії*

Друкується в авторській редакції